

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Poznać przeszłość” historii dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego i technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> • Pochodzenie człowieka • Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza • Początki osiadłego trybu życia 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i> , mezolit, neolit, – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	– wymienia w porządku chronologicznym i opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia pojęcie <i>Żyzny Półksiężyc</i> i wskazuje ten obszar na mapie – wyjaśnia znaczenie przejścia na osiadły tryb życia	– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Starożytna Mezopotamia	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw • Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów • Pismo i znaczenie jego wynalezienia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria • Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo 	– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe	– wskazuje na mapie obszar, na którym powstała cywilizacja Sumerów – wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw – wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii – rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej – wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynalezienia	– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji mezopotamskiej – wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej – opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny postania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu

	kultur Bliskiego Wschodu					
3. Starożytny Egipt	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy 	<p>– wskazuje na mapie Egipt i Nil</p> <p>– wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej</p> <p>– opisuje warunki naturalne Egiptu</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>politeizm, faraon, hieroglif, mumifikacja</i></p> <p>– rozpoznaje pismo hieroglificzne</p> <p>– rozpoznaje piramidy egipskie</p>	<p>– charakteryzuje społeczeństwo starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania piramid</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia główne cechy religii egipskiej</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>– wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona</p> <p>– wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego</p> <p>– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu</p>
4. Izrael, Fenicja i Daleki Wschód	<ul style="list-style-type: none"> • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Wynalezienie alfabetu i jego znaczenie • Cywilizacja doliny Indusu i jej dzieje • Narodziny cesarstwa chińskiego • Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu • Osiągnięcia cywilizacji 	<p>– wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan</p> <p>– wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin</p>	<p>– wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej</p> <p>– wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej</p> <p>– rozpoznaje pismo fenickie</p> <p>– rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela</p> <p>– wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu</p> <p>– opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego</p> <p>– ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona</p> <p>– wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości</p> <p>– wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej</p> <p>– wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin</p>

	Dalekiego Wschodu i Indii			– opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin		
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji • Charakterystyka <i>polis</i> greckiej • Elementy wspólnoty greckiej • Rola religii greckiej • Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>polis</i>, <i>Hellada</i>, – wskazuje na mapie teren Grecji – opisuje warunki naturalne Grecji – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> – wymienia główne cechy religii greckiej</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka</i>, <i>kolonia</i>, <i>metropolia</i> – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej – omawia przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska</i>, <i>cywilizacja mykeńska</i> – opisuje struktury społeczne <i>polis</i> – wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej – wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów</p>	<p>– opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej – opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej</p>	<p>– porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji</p>
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Aten • Pierwotny ustrój Aten • Społeczeństwo ateńskie • Reformatorzy ustroju ateńskiego • Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa • Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja</i>, <i>obywatel</i>, <i>tyran</i> – wskazuje na mapie Ateny – wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach – opisuje strukturę społeczną Aten</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>ostracyzm</i> – rozpoznaje plan antycznych Aten – wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten – prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Eklezja (Zgromadzenie ludowe)</i>, <i>Rada Pięciuset</i>, <i>Heliaja (sąd ludowy)</i>, <i>strateg</i> – opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej – w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa</p>
3. Starożytna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Sparty • Oligarchiczny ustrój Sparty • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>wychowanie spartańskie</i> – wskazuje na mapie Spartę – wymienia główne organy władzy w Sparcie</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>spartiaci</i>, <i>periojkowie</i>, <i>heloci</i> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty – opisuje strukturę społeczną Sparty</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Rhetra</i>, <i>efor</i>, <i>apella</i>, <i>geruzja</i>, <i>zgromadzenie ludowe</i> – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty – wyjaśnia rolę Likurga – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny</p>	<p>– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty</p>

		– wymienia etapy życia spartiaty		władzy w Sparcie – opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego	i społeczny Sparty	
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Strategia walki starożytnych Greków i Persów • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagañ grecko-perskich w kulturze współczesnej • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i></p> <p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p>	<p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina) i opisuje wynik tych starć</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>satrapa, hoplon, hegemon, kontrybucja</i></p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa i Leonidasa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p>
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej • Świat hellenistyczny 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wojna peloponeska, epoka hellenistyczna</i>,</p> <p>– lokalizuje na mapie Macedonię i Persję</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– omawia znaczenie bitwy pod Cheroneę</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (nad rzeką Granikos, pod Issos, pod Gaugamelą)</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>diadochowie</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę Demostenesa</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego</p>

6. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> Narodziny filozofii greckiej Literatura i teatr grecki Architektura grecka Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji Kultura hellenistyczna 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Homera, Sokratesa, Platona i Arystotelesa</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i></p> <p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>stoicyzm, epikureizm, skene, proskenion, orchestra, gimanzjon, pakration</i></p> <p>– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji</p> <p>– wymienia główne świątynie starożytnych Aten</p> <p>– opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w życiu starożytnych Greków</p>	<p>– omawia dokonania: Talesa z Miletu, Parmenidesa, Pitagorasa, Epikura, Zenona z Kiton, Hezjoda, Tyrtajosa, Alkajosa, Safony, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Arystofanesa, Fidasza</p> <p>– opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii)</p> <p>– wyjaśnia rolę władców hellenistycznych dla rozwoju kultury</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>	<p>– opisuje główne cechy filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu</p>
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> Powstanie i rozwój Rzymu Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych Powstanie ustroju republikańskiego Zasady funkcjonowania republiki Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i></p> <p>– wskazuje na mapie Italię i Rzym</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Rzymu</p> <p>– omawia cechy religii starożytnych Rzymian</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i></p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Rzymu</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor, edyl</i></p> <p>– przedstawia legendę o powstaniu Rzymu</p> <p>– wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie</p>	<p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– porównuje i ocenia ustroj republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku</p>
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja armii rzymskiej Podboje Rzymu w Italii Wojny punickie Postacie wybitnych 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium, sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i></p> <p>– rozpoznaje i opisuje</p>	<p>– opisuje strukturę legionu rzymskiego</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen punickich</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego</p>

	<p>wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podbój świata śródziemnomorskiego • Konsekwencje podbojów dla Rzymu 	<p>rzymskiego legionistę</p>	<p>(Kanny, Zama)</p>	<p>– wymienia skutki podbojów rzymskich</p> <p>– omawia wyposażenie rzymskiego legionisty po reformie w I w. p.n.e.</p> <p>– podaje daty: zakończenia podboju Italii, bitwy pod Kannami, bitwy pod Zamą, zniszczenia Kartaginy</p>	<p>rzymskich</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego</p>	
<p>3. Początki cesarstwa rzymskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo, gladiator</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p>	<p>– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>– wyjaśnia podstawowe różnice między republiką a pryncypatem</p>	<p>– opisuje powstanie Spartakusa</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i></p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)</p>	<p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Gajusza Mariusza, Lucjusza Konreliusza Sulli, Marka Krassusa, Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza oraz Kleopatry VII</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p>
<p>4. Imperium Rzymskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>pax Romana, Imperium Rzymskie, romanizacja</i></p> <p>– wyjaśnia, w czym objawiał się kult cesarzy rzymskich</p> <p>– wskazuje na mapie Imperium Rzymskie</p>	<p>– podaje przykłady romanizacji</p> <p>– wyjaśni społeczną i gospodarczą rolę niewolnictwa w Imperium Rzymskim</p> <p>– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>limes, szlak bursztynowy, wyzwoleniec</i></p> <p>– opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie zabezpieczali granicę</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej</p> <p>– opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa</p> <p>– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego</p>

	<p>z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy)</p> <ul style="list-style-type: none"> Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów 			<p>swojego imperium – za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa</p>	<p>romanizacji</p>	
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie prawa rzymskiego Architektura rzymska Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium Sztuka i literatura rzymska 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie, amfiteatr, akwedukt, Koloseum, bazylika, droga rzymska</i></p> <p>– rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu</p>	<p>– wymienia cechy prawa rzymskiego</p> <p>– wymienia cechy architektury rzymskiej</p>	<p>– omawia znaczenie Prawa XII tablic dla państwa rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej</p> <p>– przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego, Plauta, Terencjusza i Mecenas</p>	<p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego</p>	<p>– wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej</p>
6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> Początki chrześcijaństwa Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową Wpływ chrześcijaństwa na kulturę i obyczajowość Rzymian 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>chrześcijaństwo, mesjasz, apostołowie, męczennicy</i></p> <p>– lokalizuje w miejscu i czasie narodziny chrześcijaństwa</p> <p>– rozpoznaje symbole chrześcijańskie</p> <p>– wymienia główne cechy chrześcijaństwa</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie symboli chrześcijaństwa</p> <p>– opisuje, jak chrześcijaństwo stało się religią dominującą w cesarstwie rzymskim</p>	<p>– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa</p> <p>– przedstawia działalność św. Piotra i Pawła</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim</p> <p>– omawia znaczenie edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa</p> <p>– opisuje, jak chrześcijaństwo wpłynęło na obyczajowość i kulturę starożytnych Rzymian</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów</p>
7. Upadek cesarstwa	<ul style="list-style-type: none"> Relacje imperium z plemionami 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i>,</p>	<p>– wymienia przyczyny najazdów Germanów na</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>tetrarchia, Hunowie</i>,</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje etapy upadku</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-</p>

rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • barbarzyńskimi • Tetrarchia i dominat w Rzymie • Zmiany społeczne w Rzymie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrówka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<p><i>Wielka Wędrówka Ludów, dominat</i></p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego</p> <p>– wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego</p>	<p>Imperium Rzymskie</p> <p>– przedstawia znaczenie Teodozjusza Wielkiego</p>	<p><i>uzurpacja</i></p> <p>– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego</p> <p>– przedstawia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstancyjna Wielkiego, Romulusa Augustulusa i Odoakera</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego</p> <p>– porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– podaje daty: bitwy pod Adrianopolem, splądrowania Rzymu i bitwa na Polach Katalaunijskich</p>	<p>imperium zachodniorzymskiego</p> <p>– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu</p>	<p>gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego</p>
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Ustrój Bizancjum • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Upadek cesarstwa bizantyjskiego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Bizancjum, ikona</i></p> <p>– rozpoznaje plan Konstantynopola</p> <p>– wymienia cechy sztuki bizantyjskiej</p>	<p>– prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego</p>	<p>– opisuje ustrój polityczny Bizancjum</p> <p>– wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>ikonoklazm, cesaropapizm</i></p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy</p>
2. Narodziny i podboje	<ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie,</i></p>	<p>– wymienia etapy rozwoju religii islamskiej</p>	<p>– wyjaśnia genezę powstania islamu</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie</p>

islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady islamu i przyczyny jego popularności • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<i>islam, muzułmanie, Allah, Koran, meczet</i> – wyjaśnia, kim był Mahomet – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – wymienia główne założenia religii islamskiej	– rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej	– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici, hidżra, kalif, mihrab, immam, minaret, charadż, arabeska</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów	rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu	powstania islamu dla dziejów – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej
3. Na gruzach Imperium Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie • Przejęcie władzy przez Karolingów • Utworzenie państwa kościelnego 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i> – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków – wyjaśnia, kim był Chlodwig – wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie	– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – przedstawia okoliczności przejścia władzy przez Karolingów – lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego	– wyjaśnia pojęcia: <i>Longobardowie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – wymienia największe państwa barbarzyńskie utworzone na dawnych obszarze cesarstwa rzymskiego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – wyjaśnia rolę Wulfili, Karola Młota i Pepina Krótkiego	– za pomocą mapy opisuje proces powstania i rozwoju państwa Franków – lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i omawia jej znaczenie – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Powstanie cesarstwa Franków 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarz, renesans karoliński, minuskuła</i>	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, margrabia, christianitas</i>	– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola

	<ul style="list-style-type: none"> • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<p><i>karolińska</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego – wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego – wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków – wyjaśnia, kim byli: Karloman, Alkuin, Leon III 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów 	<p>Wielkiego dla dziejów Europy</p>
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Narodziny cesarstwa Ottona I • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun – lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski</i> – za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Ludwik Pobożny, Lotar, Karol Łysy i Ludwik Niemiecki – wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun – opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy – wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy – omawia okoliczności odrodzenia cesarstwa pod rządami Ottona I 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy – omawia przebieg i skutki najazdów węgierskich na państwa Franków 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy – porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów
6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego • Drabina feudalna • Stany społeczne i ich rola w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – opisuje elementy drabiny feudalnej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym – charakteryzuje życie codzienne rycerzy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm, komendacje, etos rycerski, trubadur</i> – wymienia cechy kultury rycerskiej – omawia funkcje zamków i służące im elementy architektoniczne – przedstawia drogę chłopca do godności 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego – omawia przykłady średniowiecznego wzoru rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego

				rycerza		
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> • Pochodzenie Słowian • Kultura i wierzenia Słowian • Państwo Samona i państwo wielkomorawskie • Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego • Narodziny państwa czeskiego i Rusi Kijowskiej 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Słowianie</i> i <i>Awarowie</i></p> <p>– za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych</p>	<p>– prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich</p> <p>– opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemysłodzi</i>, <i>Rurykowicze</i>, <i>głagolica</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni Państwo Samona i Państwo Wielkomorawskie</p> <p>– wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla, Metodego, Świętopełka, Ruryka i Włodzimierza Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich</p>
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Początki osadnictwa na ziemiach polskich • Kultura łużycka i osada w Biskupinie • Wpływy rzymskie na ziemiach polskich • Przybycie Słowian na ziemię polskie • Początki ekspansji terytorialnej Polan • Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I • Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród</i>, <i>plemię</i>, <i>Piastowie</i>, <i>drużyna</i>, <i>gród</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni państwo Polan</p> <p>– wymienia osiągnięcia Mieszka I</p> <p>– lokalizuje w czasie chrzest Polski</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka</i>, <i>Biskupin</i></p> <p>– wymienia przyczyny i znaczenie chrystianizacji Polski</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura archeologiczna</i>, <i>szlak bursztynowy</i>, <i>Dagome iudex</i>, <i>Związek Wielecki</i></p> <p>– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności</p> <p>– wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy</p> <p>– wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów</p> <p>– omawia sposób organizacji państwa i siły zbrojnej Mieszka I</p>	<p>– opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I</p> <p>– w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów</p>
2. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> • Misja biskupa Wojciecha • Zjazd gnieźnieński • Początki organizacji kościelnej na ziemiach 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król</i>, <i>koronacja</i>, <i>relikwia</i>, <i>święty</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trybut</i>, <i>arcybiskupstwo</i>, <i>biskupstwo</i></p> <p>– wskazuje na mapie</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską</p>	<p>– w szerokim aspekcie opisuje dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego</p>

	<p>polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	<p>postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III</p> <p>– lokalizuje w czasie zjazdu gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego</p> <p>– wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego</p>	<p>państwo Bolesława Chrobrego</p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią</p>	<p>– wskazuje na mapie arcybiskupstwa utworzone w czasach Bolesława Chrobrego</p> <p>– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Henryka II i Jarosława Mądryego</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej</p>	<p>– zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
3. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i></p> <p>– wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów</p> <p>– umiejscawia w czasie panowanie Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela</p>	<p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela</p>	<p>– za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Mieciaława, Bezpryma i Brzetysława</p>	<p>– wyjaśnia skutki kryzysu Polski pierwszych Piastów</p> <p>– omawia etapy odbudowy państwa polskiego przez Kazimierza</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów</p>
4. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Panowanie Władysława Hermana • Konflikt Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym • Rządy Bolesława Krzywoustego 	<p>– umiejscawia w czasie panowanie: Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego</p>	<p>– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława</p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Stanisława ze Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa i Anonima zwanego Gallem</p> <p>– przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego</p> <p>– omawia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem</p> <p>– wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana</p>	<p>– omawia przebieg i znaczenie podboju Pomorza przez Bolesława Krzywoustego</p>

				– omawia przebieg sporu Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym		
5. Testament Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego • Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek • Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> – umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego	– wyjaśnia, kim byli: Władysław Wygnaniec, Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski i Kazimierz Sprawiedliwy – wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego	– wyjaśnia pojęcia: <i>seniorat, pryncypat, wojewoda, immunitet</i> – wyjaśnia rolę Piotra Włostowica i Wincentego Kadłubka – opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – wyjaśnia przyczyny i przebieg konfliktu między Władysławem Wygnańcem a jego braćmi	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – tłumaczy rolę Kościoła w okresie rozbicia dzielnicowego	– omawia społeczne skutki pogłębiania się rozbicia dzielnicowego
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem a papieżem	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła • Reforma Kościoła • Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki • Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej • Wielka schizma wschodnia 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>katolicyzm, prawosławie, wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wyjaśnia, kim byli: Grzegorz VII, Henryk IV, Innocenty III	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ekskomunika, konkordat</i> – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu – wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem	– wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, celibat, konklawe, obóz gregoriański, antypapież, beneficja</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę – w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę – w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej	– wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej – wyjaśnia, dlaczego okres pontyfikatu Innocentego III uważany jest za szczyt potęgi Kościoła	– w szerokim aspekcie (z uwzględnieniem sytuacji na ziemiach polskich) wyjaśnia proces sporu o inwestyturę

				schizmy wschodniej		
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Turków w Ziemi Świętej • Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych • Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie • Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów • Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych • Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>krucjata</i>, <i>rekonkwista</i>,</p> <p>– lokalizuje w czasie okres krucjat</p> <p>– wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat</p> <p>– wymienia zakony rycerskie utworzone w okresie krucjat</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrali: Urban II, Gotfryd de Bouillon i Saladyn</p>	<p>– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki krucjat</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>Cesarstwo Łacińskie</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Baldwin I, Fryderyk Barbarossa, Ryszard Lwie Serce, Filip II August, Piotr Pustelnik</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców</p> <p>– opisuje losy zakonów rycerskich</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy</p>
3. Najazdy mongolskie	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg podbojów Czyngis-chana i przyczyny jego sukcesów • Organizacja imperium mongolskiego • Przebieg i znaczenie inwazji mongolskiej na Europę 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Mongołowie</i>, <i>Złota Orda</i></p> <p>– omawia rolę Czyngis-chana w budowie imperium mongolskiego</p> <p>– rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p>	<p>– lokalizuje na mapie imperium mongolskie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich</p> <p>– wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Ugedej, Batu-chan</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej</p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę nad rzeką Kałką</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata</p>
4. Miasto i wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. • Rozwój wsi w średniowieczu • Znaczenie i sytuacja chłopstwa 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółówka</i>, <i>trójpółówka</i>, <i>ratusz</i>, <i>cech</i>, <i>patrycjat</i>, <i>pospólstwo</i>, <i>cech</i></p> <p>– rozpoznaje cechy</p>	<p>– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w.</p> <p>– wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>czynsz</i>, <i>pieniężny</i>, <i>zasadźca</i>, <i>pręgierz</i>, <i>gildia</i>, <i>sukiennice</i>, <i>weksel</i></p> <p>– za pomocą</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków</p>	<p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany</p>

	<p>w średniowieczu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nowe formy uprawy roli w średniowieczu • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta 	<p>miasta średniowiecznego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę cechów i gildii – omawia najważniejsze zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi 		<p>schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności powstania i specyfikę średniowiecznego mieszczaństwa – opisuje samorząd średniowiecznego miasta – wyjaśnia przeznaczenie najważniejszych budowli w średniowiecznym mieście 	szampańskich	<p>w średniowiecznej Europie XI–XIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy
5. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma Kościoła • Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja, niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia</i> – omawia rolę, jaką odegrali: Innocenty III, Franciszek z Asyżu, Dominik Guzmán – lokalizuje w czasie sobór w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum, sktyptoiom, kapitularz, wirydarz</i> – wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych i kaznodziejskich – wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu – wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej – wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia założenia ideowe albigensów – opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy

6. Europa późnego średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna stuletnia i jej skutki • Epidemia dżumy i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze • Husytyzm • Powstanie imperium osmańskiego • Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i></p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę stuletnią</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego</p> <p>– wymienia główne założenia ideologii husyckiej</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>system nakładczy, powstanie Wata Tylera, żakeria, utrakwiści, taboryci</i></p> <p>– wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy</p> <p>– wyjaśnia rolę Joanny d’Arc, Jana Husa</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojen husyckich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej</p> <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wojny stuletniej i ekspansję Osmanów</p> <p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego</p>
7. Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Uniwersalny charakter kultury średniowiecznej Europy • Architektura romańska i gotycka • Szkolnictwo w średniowieczu • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 	<p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i></p> <p>– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej</p>	<p>– za pomocą schematów i fotografii opisuje style romański i gotycki</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta)</p> <p>– wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne</p> <p>– wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy</p> <p>– wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej</p>	<p>– opisuje system edukacyjny w średniowieczu</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza</p>

Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu

<p>1. Polska dzielnicowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koniec pryncypatu • Sprowadzenie Krzyżaków do Polski • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego • Najazdy mongolskie • Rozwój wsi i miast na ziemiach polskich 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, lokacja</i></p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p>	<p>– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich</p> <p>– wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p> <p>– wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadzka, sołtys, wójt, łan, wolni goście, wolnizna</i></p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Henryk Brodaty, Świętopełk</p> <p>– opisuje proces lokowania wsi i miast</p> <p>– opisuje pierwsze próby zjednoczenia państwa polskiego</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>
<p>2. Odbudowa Królestwa Polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Rządy Wacława II • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami</p>	<p>– wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka</p>	<p>– wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Henryk Prawy, Jakub Świnka, Henryk Głogowski, Jan Muskata, wójt Albert, Jan Luksemburski</p> <p>– lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie zjednoczone przez Przemysła II, Wacława II i Władysława Łokietka</p> <p>– wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych</p>	<p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w omawianym okresie</p>

				<p>polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie zmiany granic Polski w czasie rządów Władysława Łokietka – ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce 		
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego • Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem polskich • Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego – rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego – wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego – w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego – omawia znaczenie założenia przez Kazimierza Wielkiego Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia sposób zabezpieczenia sukcesji tronu polskiego przez Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego
4. Andegawenowie i Jagiellonowie	<ul style="list-style-type: none"> • Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów • Początki unii polsko-litewskiej • Polityka Władysława Jagiełły • Początek rządów dynastii Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i>, <i>przywilej</i>, <i>Andegawenowie</i> – lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie i unię Horodle – lokalizuje w czasie rządy: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi i Władysława Jagiełły 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów – wyjaśnia rolę postaci Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda – opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej – wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej – porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej – za pomocą tablicy chronologicznej tłumaczy związki między dynastiami Piastów, Andegawenów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej

				– wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i>	i Jagiellonów	
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego • Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie • Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej • Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • Kolejne wojny z zakonem krzyżackim 	<p>– omawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim</p> <p>– wyjaśnia rolę, jaką odegrali w wojnie: Władysław Jagiełło, Ulrich von Jungingen, książę Witold</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką</p>	<p>– za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej</p> <p>– wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły</p>	<p>– ocenia strategię obu armii walczących w bitwie pod Grunwaldem</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włódkowica</p>	<p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski</p>
6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy i śmierć Władysława Warneńczyka • Przyczyny wojny trzynastoletniej • Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • Zmiany w sztuce wojennej w XV w. • Skutki wojny trzynastoletniej • Przywileje szlacheckie • Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią</p> <p>– wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej</p> <p>– wymienia skutki II pokoju toruńskiego</p>	<p>– wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Władysława Warneńczyka i Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji, polityka dynastyczna</i></p> <p>– omawia zmiany w sztuce prowadzenia wojny, jakie dokonały się w trakcie wojny trzynastoletniej</p> <p>– wymienia przywileje szlacheckie i ich znaczenie dla kształtowania się ustroju Królestwa Polskiego</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną</p> <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej</p> <p>– omawia polityczne i gospodarcze znaczenie odzyskania przez Polskę dostępu do morza</p> <p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka</p>	<p>– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską</p> <p>– w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski</p>

<p>7. Kultura Polski średniowiecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– omawia znaczenie Akademii Krakowskiej dla państwa polskiego</p>	<p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Anonima zwanego Gallem, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p> <p>– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej z uwzględnieniem roli Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława Jagiełły</p>	<p>– opisuje szkolnictwo średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p>	<p>– omawia współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce</p>
--	--	--	--	---	--	--